

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІГУРНОГО КАТАННЯ НА КОВЗАНАХ У СВІТІ

У статті визначено фактори, що полягають в основі розвитку видів спорту зі складнокоординаційною структурою рухів, а також провідні елементи та їх зміст, які обумовлені специфікою спортивних дисциплін. Розкрито питання щодо тенденцій розвитку олімпійського виду спорту – фігурного катання на ковзанах.

Ключові слова: фактори, тенденції, елементи, суддівство, складність рухів.

Постановка проблеми. У теперішній час у видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів відзначається неухильний ріст складності вправ, процес удосконалення змагальних композицій і виконавської майстерності.

Підвищення вимог до виконавської майстерності змусило багатьох фахівців звернути особливу увагу на якісну базову й спеціалізовану підготовку спортсменів у видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів та в їх дисциплінах. Мета підготовки складається в технічно досконалому оволодінні різними елементами, зв'язками й комбінаціями.

Аналіз досліджень та публікацій. Види спорту зі складнокоординаційною структурою рухів розвиваються відповідно до тенденцій і законів спорту вищих досягнень, але мають свої специфічні особливості [7, 8]. Порівняльний аналіз тенденцій їхнього розвитку дозволяє в якості системоутворюючих частин виділити наступні:

- підвищення мотивації й престижності вищих спортивних досягнень;
- ріст спортивно-технічних результатів;
- заострення конкуренції за вищі спортивні результати.

Одним з першорядних завдань у видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів є визначення факторів, що спричиняють розвиток не тільки видів спорту даної групи, але і їхніх дисциплін. На думку фахівців [2, 7, 8] до основних таких факторів відносяться наступні:

- соціальна потреба в розвитку даних видів спорту;
- організація спортивної підготовки;
- матеріально-технічні основи тренувальної й змагальної діяльності;
- теоретичні й методичні основи видів спорту;
- заохочення результатів організаційних і матеріально-технічних основ спортивного тренування.

Різноманіття досліджень, проведених у різних складнокоординаційних видах спорту, присвячено наступним питанням: розробці загальної концепції багаторічної підготовки спортсменів, модельних характеристик виду спорту, питань керування [4], вивченню біомеханічних основ техніки вправ, розробці дидактичних положень, що всебічно відбивають найбільш значимі для практики спорту закономірності при навчанні складним руховим діям [3, 4], методиці навчання вправам [4, 5], теорії й методиці відбору й прогнозування [5], вихованню фізичних якостей [2]. Найбільш розробленими й обґрунтованими з погляду біомеханіки й педагогіки є техніка різних вправ [5], теоретичні основи тренування [8], методика навчання різноманітним руховим діям [4].

У зв'язку із цим, з огляду на накопичений досвід фахівців і сучасні вимоги міжнародних федерацій, фактор науково-методичного процесу підготовки спортсменів у видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів проявляється в тенденції подальшого розвитку спортивно-технічної майстерності, ускладнення програм змагань, інтенсифікації тренувальної роботи. У змісті вправ переважають елементи динамічного характеру, уніфікуються методи навчання складним елементам і з'єднанням [16, 37, 86].

У видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів зростання труднощі вправ і зниження середнього віку досягнення високих спортивних результатів відбувалися одночасно й визначили шлях їхнього розвитку в теперішній період часу.

У майбутньому складність змагальної програм буде зростати. Це обумовлено рядом причин: необхідністю росту конкуренції в рамках правил змагань, що заохочують більше складні й оригінальні композиції, інтенсифікацією підготовки в сполученні з новими відкриттями в методиці навчання, невичерпними можливостями в пошуку нових елементів, технічних прийомів виконання вправ, удосконаленням правил змагань.

Специфіка кожного виду спорту визначає провідні елементи, ланки, що обумовлюють результативність змагальної діяльності. У видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів провідні елементи визначаються специфікою конкретних дисциплін і містять у собі: кількість елементів вищої складності, кількість надскладних елементів, змагальні композиції, що виконують під певний музичний супровід, коефіцієнт труднощів елементів, артистичність й ін. Правила змагань у даних видах спорту щорічно переглядаються, вносяться зміни й доповнення до виконання змагальних програм. Це стосується не тільки їхнього змісту, музикального супроводу, але й критеріїв їхньої оцінки [1].

Зимові XXII Олімпійські Ігри у Сочі завершили ще один період чотирьохрічної системи підготовки спортсменів в олімпійському спорті. І тому ці змагання слід розглядати і як підсумок тренувальної та змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації відбитий у певних спортивних результатах та як відправну позицію, що обумовлює новий виток у розвитку зимових видів спорту, зокрема у фігурному катанні на ковзанах. Олімпійські ігри дозволили не тільки проаналізувати підготовку та результати виступів фігуристів, але й визначити перспективи та тенденції розвитку виду спорту.

До найбільш актуальних питань, що обговорюються фахівцями цього виду спорту, відносяться: програма змагань в одиночному та парному катанні, удосконалення загальних і технічних правил, системи суддівства.

Після Олімпійських ігор у Ванкувері – 2010 була переглянута система оцінки складних стрибкових елементів. Чемпіоном в чоловічому одиночному катанні на зимових Олімпійських іграх у Ванкувері став американець Сван Лайсачек, який відмовився від виконання у довільній програмі стрибків у чотири оберти, що вважаються критерієм майстерності фігуристів високого класу. Лайсачек став уособленням цілої тенденції, яка охопила чоловіче одиночне катання після попередніх Олімпійських ігор у Турині. Це було пов'язано з тим, що виконання складних багато оберткових стрибків не оцінювалось достатньо великою кількістю балів. Тому, фігуристи не вважали за необхідне йти на ризик виконуючи їх. Після Ванкувера стрибки у чотири оберти стали оцінюватись більш дорожче, що призвело до росту їх популярності.

Після зимових Олімпійських ігор у Ванкувері відбулись зміни практично у всіх дисциплінах фігурного катання на ковзанах. Це стосується, по-перше: кількості виконання елементів у короткій програмі одиночного та парного катання, замість 8 елементів фігуристи стали виконувати 7. Так, у чоловіків у короткій програмі була знята одна доріжка кроків, у жінок – послідовність спіралі, у парному катанні – одне обертання.

Найбільш серйозних змін зазнали спортивні танці на льоду. Замість трьох танців (обов'язкового, оригінального та довільного) танцювальні дуети стали виконувати два танці – короткий та довільний. Тепер, короткий танець представляє собою своєрідне сполучення обов'язкового та оригінального танців. До його складу входять дві обов'язкові серії приписаних елементів. Тема і ритм музичного супроводу визначається на сезон Міжнародною Спілкою Ковзанярів (Технічним комітетом зі спортивних танців на льоду), а тривалість цього танцю наблизилась до вимог в інших дисциплінах фігурного катання й становить 2 хв.50 с. Довільний танець не зазнав значних змін.

У програмі Ігор у Сочі дебютували командні змагання з фігурного катання на ковзанах, в яких приймали участь по одному представнику від країни у чоловіків, жінок, спортивних парах та у спортивних танцях на льоду. Представники одиночного та парного катання виконували коротку та довільну програми, після чого 5 найкращих країн продовжували змагання у довільній програмі. Після короткої програми командам було дозволено проводити певну кількість замінів.

В індивідуальних видах програми змагань з фігурного катання на ковзанах кожен країну можуть представляти не більш 3 учасників. Кількість олімпійських квот для кожної країни визначалась по результатам попереднього чемпіонату світу (чемпіонат світу 2013 року проводився в Канаді), а також на турнірах, які мали статус кваліфікаційних олімпійських змагань. Для того, щоб країну могли представляти 3 спортсмена, сума місць, яку займають два найкращі фігуристи, її представники (одиночники, спортивні пари, танцювальні дуети) повинна бути не більш 13. У випадку, якщо країна мала одного фігуриста, він повинен потрапити до найкращих 2 чи до 10 – топ, щоб отримати 2 путівки до участі в Олімпійських іграх.

Десять країн для участі у командних змаганнях визначаються по рейтингу МСК. Крім того, всі одиночники, спортивні пари та танцювальні дуети для старту на Олімпійських іграх повинні мати технічний мінімум – установлена МСК кількість балів, яку фігурист повинен набрати за техніку короткої та довільної програм на одному з міжнародних змагань.

До участі у командних змаганнях допускаються тільки фігуристи кваліфіковані на Олімпійські ігри в особистих змаганнях. Крім того, у випадку форс-мажорних обставин країна може виставити в особистому турнірі запасного фігуриста, пару чи танцювальний дует.

На 55 Конгресі МСК, що відбувся у Дубліні (Шотландія) у червні 2014 року в результаті проведених попередніх обговорень були прийняті загальні, спеціальні та технічні правила в одиночному, парному катанні та спортивних танцях на льоду[6].

До загальних правил відносяться зміни, які стосуються вікових границь допуску до участі фігуристів у дорослих (сеньорських) МСК чемпіонатах з фігурного катання на ковзанах, включно Олімпійські ігри. Допуск фігуристів в даних змаганнях дозволяється з 15 років (що народились до 1 липня).

На міжнародних юніорських змаганнях та МСК чемпіонатах для юніорів дозволено допуск фігуристів з 13 років. Для фігуристок та фігуристів, які приймають участь в одиночному катанні вік обмежується 19 роками, для спортивних пар та танцювальних дуетів це обмеження складає відповідно 19 років у жінок та 21 рік у чоловіків.

До спеціальних правил відноситься наступне:

– чітке визначення часу (30 с) між запрошенням фігуристів на старт і безпосереднім початком прокату їх програми;

– кількість судів, що приймає участь у суддівстві міжнародних змагань становить від 5 до 9 осіб;

Крім того, були запропоновано наступні уточнення до технічних правил. Вони стосуються:

– визначення тривалості довільної програми. Для дорослих (сеньйори), чоловіки – 4,5 хв.; жінки – 4 хв.; спортивні пари – 4,5 хв. Юніори: чоловіки – 4 хв.; жінки – 3,5 хв., спортивні пари – 4 хв.;

- про дозволена кількість у довільній програмі стрибків у 2 оберти (не більш 2 разів, включно соло стрибки та комбінації);
- про дозволена кількість у довільній програмі стрибків у 3 та 4 оберти (двічі, при чому один з разів виконувати у комбінації чи послідовності стрибків);
- визначення хореографічної послідовності, яка включає виконання фігуристом різноманітних рухів: кроків, поворотів (тройки, арабески, спіралі, будь-які стрибки, не більш., чим у 2 оберти, обертання). Рисунок не має обмежень, але послідовність повинна зберігатися. Спіраль не повинна бути останнім елементом програми і виконується за правилами до чи після доріжки кроків.
- на спортивний сезон 2014 -2015 років, у короткій програмі парного катання, для юніорів дозволено виконувати підкрут у 2 чи 3 оберти.

Висновки. Вищенаведені факти свідчать, що в основі зростання досягнень у фігурному катанні на ковзанах лежить практична реалізація комплексних знань з урахуванням особливостей і тенденцій розвитку виду спорту, які забезпечують цілісний підхід на наступне чотириохріччя і дозволять визначити спортивну підготовку фігуристів високої кваліфікації як багатofакторний процес, котрий постійно удосконалюється.

Використані джерела

1. Аверкович Э.П., Попов Ю.А., Резников Ю.А., Суслаков Б.А. Объективизация судейства в гимнастике как проблема спортивной метрологии / Э.П. Аверкович, Ю.А. Попов, Ю. А. Резников, Б.А. Суслаков. // Теория и практика физической культуры. – М., 1979. – № 7. – С. 47–49.
2. Аркаев Л.Я., Сучилин Н.Г. Методологические основы современной системы подготовки гимнастов высшего класса./ Л.Я. Аркаев, Н.Г. Сучилин // Теория и практика физической культуры, 1997. – № 11. – С.17–25.
3. Боген М.М. Обучение двигательным действиям./М.М. Боген.– М.: Физкультура и спорт, 1985. – 192 с. – (Библиотека Российской Государственной академии физической культуры).
4. Гавердовский Ю.К. Сложные гимнастические упражнения и обучение им: автореф. дис. на соискание учен. степени доктора пед. наук: спец. 13.00.04 "Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки" / Ю.К. Гавердовский. – М., 1986. – 33 с.
5. Гимнастика и методика преподавания / Под ред. Смолевского В.Н., Белова Е.С., Бирючкова Б.И. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 335 с. – (Библиотека Российской Государственной академии физической культуры).
6. Коммюніке МСК. – № 1857, 1885, 1861, 1884.
7. Медведева І.М. Теоретико-методичні засади підготовки фахівців з складнокоординаційних видів спорту: монографія / Ірина Михайлівна Медведева. – К.: Вид.-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 379 с.
8. Смолевский В.М. Подготовка гимнастов высокой квалификации как многолетний управленческий процесс / В.М.Смолевский// Теория и практика физ. культуры. – 1978. – №5.

Medvedeva I.

TRENDS OF FIGURE SKATING DEVELOPMENT IN THE WORLD

The article outlines factors that are a baseline of development of kinds of sports with complex – coordination structure movements and leading elements and their content that are due to specific sports disciplines. Questionson development of Olympic kind of sport- figure skating are discussed.

Key words: *factors, trends, elements, judging, complexity of movements.*

Стаття надійшла до редакції 09.09.2014 р.